

УДК 615.825(477.41)(091)«195/205»

DOI 10.5281/zenodo.2349900

Козубенко Юрій,

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри медико-біологічних дисциплін і валеології

nibbbiru@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5037-5594>

ID: W-6177-2018

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

Kozubenko Yuri,

Candidate of Historical Sciences, Senior Lecturer in the Department of Biomedical Sciences and Valeology

nibbbiru@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5037-5594>

ID: W-6177-2018

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University, 30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

Горденко Світлана,

кандидат історичних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін і валеології svetagordenko@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3581-8630>

ID: W-5199-2018

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький Київська обл., Україна, 08401

Gordenko Svitlana,

Candidate of Historical Sciences, the Head of the Chair in the Department of Biomedical Sciences and Valeology svetagordenko@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3581-8630>

ID: W-5199-2018

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University, 30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

Буц Марина,

кандидат історичних наук, викладач кафедри медико-біологічних дисциплін і валеології marinka-krp@i.ua

<https://orcid.org/0000-0003-3595-5862>

ID: W-6307-2018

Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

Buts Maryna,

Candidate of Historical Sciences, Teacher in the Department of Biomedical Sciences and Valeology

marinka-krp@i.ua

<https://orcid.org/0000-0003-3595-5862>

ID: W-6307-2018

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University, 30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

Розвиток лікувальної фізичної культури та спортивної медицини на Київщині в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

За роки існування лікувально-фізкультурних закладів на Київщині було накопичено безцінний практичний досвід, сформовано підходи та визначено основні напрямки роботи. Так, першочерговими завданнями були й залишаються спостереження за станом здоров'я і фізичним розвитком осіб, які займаються фізичною культурою та спортом; профілактика і діагностика захворювань, патогенетично пов'язаних із надмірними фізичними навантаженнями; організація і проведення відновлювального лікування після травм, операцій методами фізичної реабілітації. З моменту утворення наведених закладів проводиться диспансеризація спортсменів, фізкультурників, ветеранів спорту та інших осіб, які займаються спортом.

У контексті розвитку спортивної медицини та лікувальної фізичної культури в Україні розглядається діяльність спеціалізованих закладів на Київщині. Досліджено історію розвитку спортивної медицини та лікувальної фізичної культури в регіоні. Проаналізовано діяльність лікувально-фізкультурних закладів Києва й області. Звертається увага на сучасний стан наведених закладів. Зокрема, було досліджено діяльність: Комунального закладу Київської обласної ради «Київський обласний лікарсько-фізкультурний диспансер», Відділення спортивної медицини № 2 Комунального закладу Київської обласної ради в місті Біла Церква, Київського центру спортивної медицини, Центру «Здоров'я» Печерського району міста Києва, Центру «Здоров'я» Шевченківського району міста

Києва, кафедри фізичної реабілітації та спортивної медицини Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.

Метою статті є дослідження діяльності закладів лікувально-фізичної культури та спортивної медицини в Київській області крізь ретроспективу останніх сімдесяти років.

У процесі дослідження використано методи: описовий із логічним викладенням матеріалу, історично-хронологічний, а також комплексний аналіз наявного матеріалу.

Результати дослідження вказують не лише на продовження діяльності багатьох закладів фізичної культури та спортивної медицини в регіоні, а й на активний розвиток і зміни, що в них відбуваються, відповідно до реалій сьогодення.

Ключові слова: лікувальна фізична культура, спортивна медицина, оздоровчі заклади, реабілітація, спорт, здоров'я.

Development of treatment physical culture and sports medicine in Kyiv region in the second half of XX – at the beginning of XXI century

Over the years of the existence of medical and physical education institutions in the Kyiv region, there was accumulated invaluable practical experience, formed approaches and identified the main areas of work. Thus, the primary tasks were and are to observe the state of health and physical development of persons engaged in physical education and sports; prevention and diagnosis of diseases pathogenetically associated with excessive physical activity; organization and carrying out of restorative treatment after injuries, operations by methods of physical rehabilitation. From the moment of the establishment of the mentioned institutions, the medical examination of athletes, athletes, sports veterans and other persons engaged in sports is conducted.

In the context of the development of sports medicine and therapeutic physical culture in Ukraine, the activities of specialized institutions in the Kyiv region are considered. The history of the development of sports medicine and therapeutic physical culture in the region is explored. The activity of medical and physical education establishments of Kyiv and region is analyzed. Attention is drawn to the current state of these institutions. In particular, the following activities were investigated: Communal institution of the Kyiv Regional Council «Kyiv Regional Medical Dispensary», Department of Sports Medicine №2 of the Communal Institution of the Kyiv Regional Council in the city of Bila Tserkva, Kyiv Center for Sport Medicine, Center «Health» of the Pechersk district of Kyiv, «Health» Center of Shevchenkivsky District, Kyiv, Department of Physical Rehabilitation and Sports Medicine of the National Medical University named after O. O. Bogomolets.

The purpose of the article is to investigate the activity of medical-physical culture and sports medicine institutions in the Kyiv region through the retrospective of the last seventies.

In the course of the research, the following methods were used: descriptive with logical presentation of the material, historical-chronological method, as well as a comprehensive analysis of the available material.

The results of the study indicate not only the continuation of the activities of many institutions of physical culture and sports medicine in the region, but also active development and changes that take place in accordance with the realities of the present.

Key words: medical physical culture, sports medicine, health facilities, rehabilitation, sports, health.

У наш час гострою суспільною проблемою є стан здоров'я населення. Останнім часом все більше трапляється різноманітних видів травм, не лише у спорті, а й у повсякденному житті. Питаннями фізичної реабілітації в Україні займаються компетентні фізкультурно-реабілітаційні інстанції. Не є винятком і Київська область, де існує кілька потужних оздоровчих закладів даного напрямку. З огляду на теперішні ситуації військового характеру в нашій країні, наслідком яких є значна кількість травмованих різного ступеню важкості, висвітлення діяльності фізкультурно-реабілітаційних закладів особливо актуальна.

У світлі останніх досліджень і публікацій вітчизняних науковців, які стосуються даної тематики, варто виокремити працю Ю. П. Дехтярьова, котрий провів фундаментальну роботу з висвітлення історії закладів спортивної медицини та фізичної культури з усієї України, у тому числі й Київщини [2]. В. М. Мухін у своїй праці, присвяченій фізичній реабілітації, один із розділів пов'язав із дослідженням історії розвитку фізичної культури на теренах нашої країни [3]. В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич на початку власного підручника наводять історичні дані стосовно діяльності закладів фізичної реабілітації в Україні [1]. В. С. Соколовський, Н. О. Романова, О. П. Юшковська [4] та В. М. Сокрут [5] у своїх дослідженнях спортивної медицини та лікувальної фізичної культури також звертають увагу на історію розвитку даних галузей в Україні.

Комуніальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний лікарсько-фізкультурний диспансер» (КОЛФД) в Києві було відкрито 15 лютого 1951 року рішенням виконавчої ради народних депутатів УРСР. За час його існування колективу спеціалізованого лікувально-профілактичного закладу вдалося зайняти і дотепер утримувати позицію лідера в оздоровчій роботі із населенням Київщини.

У 1951 році першим головним лікарем КОЛФД став лікар вищої категорії І. М. Голополосов. На той момент штатний розклад медичного й адміністративного персоналу диспансеру включав усього 4 посади: головний лікар, 2 лікарів й 1 медична сестра. У 1964 році на відповідальному посту його змінила Л. Р. Денисова – висококваліфікований медичний працівник із хистом до організаційної діяльності. До призначення на цю посаду багатим клінічним досвідом вона оволодівала, виконуючи обов'язки завідувачою відділенням лікувальної фізкультури обласної клінічної лікарні. З 1976 року упродовж наступних 23 років головним лікарем КОЛФД була Р. І. Жученко. Саме за її керівництва був зроблений значний внесок в розбудову лікарсько-фізкультурної служби області, зміцнення матеріально-технічної бази диспансеру та збільшення його кадрового потенціалу. Тривалий час, із 1999 по 2011 рік, КОЛФД очолювала лікар вищої кваліфікаційної категорії В. В. Волчанська – безумовно, знакова постать просвітительського руху, організованого з метою популяризації засад здорового способу життя.

У 2011 році посаду головного лікаря зайняла Л. О. Карпенко, котра до цього впродовж 20 років поспіль плідно працювала лікарем, завідувала відділенням лікувальної фізкультури. Нині в КОЛФД нараховується 66,75 штатних одиниць, серед яких 20,25 лікарських і 23 сестринські посади. Заклад має хороший кадровий потенціал: 8 (50 %) лікарів атестовано на кваліфікаційні категорії, в тому числі вищу (37,5 %).

Медичне спостереження за особами, котрі займаються спортом і фізичною культурою, здійснюється медичними працівниками диспансеру як на базі двох відділень спортивної медицини в м. Києві (№ 1) і в Білій Церкві (№ 2), так і під час виїздів до районних ДЮСШ, СДЮШОР, обласних спортивних організацій. Відповідальність за своєчасне обстеження спортсменів, допуск їх до тренувальних занять та участі у спортивних змаганнях покладена на лікарів-спеціалістів зі спортивної медицини – Я. Й. Свердлову, Н. І. Обуховську, О. І. Бугайову, С. П. Пантелеймонову, Г. В. Панкратову, В. І. Олійник, І. О. Лукашенко [4, с. 28].

Нині під диспансерним наглядом лікарів КОЛФД знаходиться близько 5 тисяч пацієнтів. Це провідні спортсмени – члени збірних команд України та їхнього резерву, вихованці Вищого училища фізичної культури (м. Бровари), Обласного ліцею-інтернату з фізичної культури та спорту (м. Біла Церква), Обласної школи-інтернату спортивного профілю (сmt Терезіне Білоцерківського району), учні ДЮСШ, члени клубних команд, спортсмени-інваліди.

Таким чином, нині КОЛФД – головний організаційно-методичний консультативний центр із питань лікувальної фізкультури та лікарського контролю за спортсменами Київщини. Він постійно надає необхідну інформаційну підтримку спортивним та лікувально-профілактичним закладам області. Щоквартально проводяться семінари, присвячені проблемам спортивної медицини і лікувальної фізкультури для практичних спеціалістів, які працюють за фахом. За підтримки керівництва диспансеру у 2012 р. організовано «Обласне товариство фахівців зі спортивної медицини та лікувальної фізкультури» [2, с. 118].

Відділення спортивної медицини № 2 Комунальний заклад Київської обласної ради (КЗ КОР) в місті Біла Церква покликане виконувати багатогранні завдання, головне з яких – організація лікарського контролю за особами, які займаються фізичною культурою та спортом.

Потреби часу спонукали до того, що у 1960 році у штат першої міської лікарні міста Біла Церква введена посада лікаря з лікувальної фізкультури та контролю за особами, які займаються фізичною культурою і спортом. Із 1960 року впродовж кількох десятиліть на цій посаді працювала досвідчений лікар ЛФК К. М. Єфімова. Фізичну реабілітацію хворих під її керівництвом ефективно проводили кваліфіковані інструктори ЛФК О. Гуркіна, А. Німенко, Т. Гайдук.

У січні 1978 року на виконання рішення Білоцерківської міської ради народних депутатів відкрився міський лікарсько-фізкультурний диспансер із п'ятьма лікарськими посадами. Спочатку обов'язки головного лікаря цього закладу виконувала Л. І. Клубнікова, а з жовтня 1978 до березня 2003 року – Є. Т. Матвеев.

Починаючи з 1998 року на базі кабінету функціонує ліцей «Здоров'я» для населення міста зі спеціальним тематичним циклом для хворих стаціонару та диспансерних груп хворих. На базі консультативного пункту працюють факультативи здоров'я. При проведенні занять слухачам видаються фізкультрецепти, тематичні пам'ятки, інструкції з руховому режиму при зміні метеоумов.

Починаючи з 2000 року двічі на рік спеціалісти кабінету ЛФК проводять курси лікування вдома за спеціально розробленою методикою для інвалідів із гіпертонічною хворобою, які знаходяться на обліку в міському Ордені милосердя.

У березні 2003 року після реорганізації диспансеру в філіал Київського обласного лікарсько-фізкультурного диспансеру його завідувачем було призначено С. П. Пантелеймонову.

Щорічно філіалом КОЛФД у Білій Церкві обслуговується близько 80 масових спортивних заходів, у тому числі обласні, всеукраїнські та міжнародні [2, с. 124].

Київський центр спортивної медицини (КЦСМ) заснований на комунальній власності громади міста Києва рішенням Київської міської ради від 30.01.2001 р. № 183/1160 «Про реорганізацію КМЛФД у КЦСМ». Сьогодні КЦСМ є комунальним закладом вищої акредитаційної категорії.

Керівник центру – А. І. Пуцев – Заслужений лікар України, кандидат медичних наук, доцент, головний позаштатний консультант Департаменту охорони здоров'я Виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), член колегії Головного управління з фізичної культури та спорту КМДА, а також виконкому Української федерації важкої атлетики, арбітр міжнародної категорії з важкої атлетики.

У структурі КЦСМ функціонують такі підрозділи:

- поліклінічне відділення на 300 відвідувань упродовж зміни у складі відділення спортивної медицини, вузьких спеціалістів;
- відділення відновлювального лікування;
- відділення функціональної діагностики;
- стоматологічне відділення;
- відділення спортивної травми та відновлювального лікування на 30 ліжок;
- клініко-діагностична лабораторія.

Спортсменам із патологією опорно-рухового апарату медична допомога надається оперативними методами з використанням сучасної медичної технології артроскопії. Щорічно проводиться 300-350 оперативних втручань на опорно-руховому апараті спортсменів. Значна увага приділяється проведенню комплексних реабілітаційних заходів після отримання спортивних травм і проведених операцій.

У всіх структурних підрозділах КЦСМ щорічно втілюється до 30 медичних її цін із метою покращення лікувально-діагностичного процесу та реабілітаційних заходів.

Результатом лікування є повне відновлення фізичної форми спортсмена для подальшої можливості брати участь у навчально-тренувальному процесі та змаганнях.

Нині впродовж року близько 3500 спортсменів проходять лікування у відділенні відновлювальної терапії. Реабілітаційні заходи проводяться за індивідуальними програмами в залежності від захворювань [2, с. 252].

Центр «Здоров'я» Печерського району міста Києва є профільним бюджетним лікувально-профілактичним закладом. У 1978 році у зв'язку з нагальною потребою в спеціалізованому медичному обслуговуванні осіб, які займаються фізичною культурою та спортом, у Печерському районі Києва було відкрито районний лікарсько-фізкультурний диспансер. У грудні 1990 року на базі лікарсько-фізкультурного диспансеру було засновано Центр «Здоров'я» Печерського району Києва.

Нова служба поєднує функції лікарсько-фізкультурного диспансеру і Центру «Здоров'я», проводячи диспансеризацію та диспансерний нагляд за учнями ДЮСШ та особами, котрі займаються різними видами фізкультури та спорту; медичне забезпечення фізкультурно-масових заходів; оздоровлення населення комплексом медикаментозних і немедикаментозних методів традиційної та нетрадиційної медицини; реалізацію оздоровчих міжвідомчих програм, спрямованих на попередження захворюваності, збереження та зміцнення здоров'я людей від дитячого до похилого віку, гігієнічне виховання та пропаганду здорового способу життя серед населення Печерського району Києва.

Заклад має вищу категорію і ліцензію МОЗ України на медичну практику. Його розташовано у триповерховому приміщенні із загальною площею 1033,2 м². Тут працює 51 фізична особа, з них 16 лікарів, 21 молодший медичний спеціаліст і 3 інструктори ЛФК. Фактична потужність Центру «Здоров'я» Печерського району – 53,4 відвідувань за зміну, впродовж року – 32 000–34 000.

Починаючи з 1984 року до теперішнього часу службою спортивної медицини та ЛФК у Печерському районі керує Відмінник охорони здоров'я, Відмінник фізичної культури, ветеран праці охорони здоров'я, головний лікар Г. В. Погуляй.

На даний час у Центрі «Здоров'я» функціонують: відділення спортивної медицини, що включає кабінети комп'ютерної діагностики, лікарів спортивної медицини, школу ендогенного

дихання; консультативно-діагностичне відділення, в яке входять кабінети функціональної діагностики, клініко-діагностичної лабораторії, офтальмолога, невролога, фізіотерапії, масажу, лікувальної та оздоровчої фізкультури; відділення, засноване на коштах спецфонду, де є кабінети стоматолога, нарколога, оздоровчої фізкультури, масажу, косметолога, нетрадиційних методів діагностики та лікування (мануальної терапії, діагностики та лікування за Фолем тощо); організаційно-методичний кабінет із пропаганди здорового способу життя [2, с. 257].

Центр «Здоров'я» Шевченківського району міста Києва був заснований 1 квітня 1988 року як лікарсько-фізкультурний диспансер Шевченківського району шляхом перетворення відділення лікарського контролю Шевченківського району при Київському міському лікарсько-фізкультурному диспансері.

Із моменту утворення диспансеру проводиться диспансеризація спортсменів, фізкультурників, ветеранів спорту та інших осіб, які займаються спортом і при цьому належать до установ Шевченківського району столиці. Крім того, Центр виконує медичне обслуговування змагань, проводить лікарсько-педагогічні нагляди з наданням практичних рекомендацій щодо поліпшення тренувального процесу.

Центром організована діагностична комп'ютерна програма «Школяр» для визначення рівня фізичного здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл.

При виявленні порушень опорно-рухового апарату серед закріпленого контингенту проводиться лікування на базі Центру методами ЛФК, фізіотерапії, масажу і водними процедурами.

У складі Центру «Здоров'я» Шевченківського району м. Києва функціонують:

- відділення спортивної медицини;
- тренажерний зал;
- кабінети лікарів (кардіолог, ЛОР, офтальмолог, хірург);
- водолікарня;
- клініко-діагностична лабораторія;
- кабінет антропометрії;
- маніпуляційна;
- кабінет функціональної діагностики;
- денний стаціонар неврологічного профілю;
- фізіотерапевтичний кабінет (електро-, тепло-, світлолікування).

Тут проходять диспансеризацію фізкультурники та спортсмени без розряду, першого та другого розрядів, КМС, МС і ветерани спорту.

Центром «Здоров'я» Шевченківського району м. Києва планується отримання статусу міжрайонного лікарсько-фізкультурного диспансеру [2, с. 261].

Кафедра фізичної реабілітації та спортивної медицини національного медичного університету ім. О. О. Богомольця сьогодні – це потужний колектив вчених, викладачів-клініцистів, які займаються питаннями реабілітації пацієнтів із захворюваннями серцево-судинної, нервової, опорно-рухової, дихальної систем, із порушенням обміну речовин, системи травлення, а також лікарським контролем здоров'я спортсменів і осіб, які займаються оздоровчими фізичними тренуваннями.

Історія кафедри фізичної реабілітації та спортивної медицини нерозривно пов'язана з історією університету. Вона починається у 1929 році з викладання курсу «Лікарський контроль і лікувальна фізкультура». В історії створення та розвитку кафедри лікарського контролю і лікувальної фізкультури можна виділити два етапи [3, с. 16].

Перший – коли кафедра мала статус курсу при кафедрі фізичного виховання. Цей курс був відкритий у 1929 році і очолив його кандидат медичних наук, доцент Л. О. Фінк. Для даного періоду характерно наукове становлення лікарського контролю та лікувальної фізкультури як дисципліни. Були розроблені перші методичні прийоми викладання цих дисциплін, проводились обстеження осіб, які займалися фізичними вправами.

У грудні 1952 року на кафедрі фізичного виховання з курсом лікарського контролю і лікувальної фізкультури з'явилася перша група студентів-субординаторів із лікарського контролю і лікувальної фізкультури.

Другий етап історії кафедри почався у 1957 році. Починаючи з 1957 року курс лікарського контролю і лікувальної фізкультури був виділений у самостійну кафедру, котра по праву зайняла своє місце в низці інших кафедр Київського медичного інституту. Практичні заняття з лікарського контролю в цей період проводилися на базі спортивного корпусу медінституту, а з лікувальної фізкультури – в кращих терапевтичних, хірургічних і педіатричних клініках міста Києва [1, с. 32].

У 1969 році кафедра лікарського контролю і лікувальної фізкультури була реорганізована в курс, який включно до 1972 року очолювала доктор медичних наук Г. В. Полєся, добре відома фахівцям своїми роботами з лікувальної фізкультури при сколіозах у дітей та при опіковій хворобі. За цей час на кафедрі було підготовлено і захищено 8 кандидатських дисертацій.

Із 1972 до 1978 року кафедрою завідував доцент М. М. Соловцов. Колектив співробітників оновився. На кафедру прийшли працювати спеціалісти з великим досвідом клінічної роботи. Необхідно відмітити, що до 1973 року кафедра не мала своєї клінічної бази, а заняття проводилися у 22 клініках міста, що, природно, створювало певні складнощі в роботі. За ініціативи М. М. Соловцова та при безпосередній участі співробітника кафедри, хірурга вищої категорії, відмінника охорони здоров'я асистента В. О. Ковгана у 1975 році була створена база кафедри у новозбудованій багатопрофільній клінічній лікарні № 7 міста Києва, завдяки чому лікувальна фізкультура і масаж отримали поширення у кожне відділення стаціонару. Це, звичайно позначилося на ефективності лікування хворих та скороченні часу їхнього перебування в ліжку, зменшенні кількості ускладнень. У 1976 році на базі поліклініки при лікарні № 7 створене перше в Києві поліклінічне відділення реабілітації.

Починаючи з 1980 року керівництво кафедрою прийняв доктор медичних наук Г. Л. Апанасенко. З цього часу в колі наукових інтересів кафедри опинилися проблеми фізичного виховання дітей і підлітків, вивчення прихованих механізмів відновних процесів після фізичних навантажень, а також питання реабілітації кардіологічних хворих на поліклінічному етапі.

Упродовж 1984–1986 років за ініціативи та при активній участі співробітників кафедри (В. О. Ковган, В. В. Волков, Д. І. Осьмак) на березі Русанівської протоки для реабілітації хворих і зміцнення здоров'я населення була побудована «Зона здоров'я». Міжрайонний центр реабілітації став школою передового досвіду в місті Києві з питань відновного лікування хворих після перенесених травм і операцій. Розуміючи важливість і необхідність ранньої «активізації» хворих із травмами, асистент В. О. Ковган і професор В. В. Чаплинський розробили і впровадили сміливу на той час методику ранньої заміни гіпсових пов'язок при переломах кісток кінцівок на полімерні шарнірні і безшарнірні пов'язки – ортези. Була створена перша в Україні експериментальна майстерня по протезуванню хворих при лікарні № 3 міста Києва.

Із 1996 року викладання клінічного предмету «Лікувальна фізкультура і спортивна медицина» ведеться на 9 факультетах університету та 2 клінічних базах. На кафедрі щорічно підвищують кваліфікацію професорсько-викладацький склад ВМНЗ України III–IV рівнів акредитації (ФПК) і викладачі медичних училищ ліцеїв України.

У 2008 році кафедру було перейменовано на кафедру «Фізичної реабілітації та спортивної медицини».

Пріоритетними напрямками в науково-дослідницькій роботі є медико-біологічне забезпечення високих досягнень у спорті, рання діагностика, лікування та попередження раптової смерті спортсменів, розробка нових методів реабілітації осіб із надлишковою вагою та ожирінням, хворих на ішемічну хворобу серця, неспецифічні захворювання легень, а також хворих, які перенесли інфаркт міокарда, інсульт [2, с. 263].

Таким чином у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. на Київщині прослідковується активний розвиток закладів зі спортивної медицини та лікувальної фізичної культури. Завдяки впровадженню передових технологій і методик, щорічно десятки тисяч спортсменів отримують належне лікування, реабілітацію, та мають змогу проходити обстеження функціональних систем організму. У подальшому існує можливість проведення порівняльного аналізу з врахуванням переваг і недоліків тих чи інших закладів фізичної реабілітації та спортивної медицини на теренах Київщини у різні проміжки часу. Також можливе розширення тематики дослідження із включенням інших регіонів України.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов В. В., Клапчук В. В., Неханевич О. Б. Фізична реабілітація, спортивна медицина : підручник для студ. вищих мед. навч. закладів. Дніпропетровськ: Журфонд, 2014. 456 с.
2. Дехтярьов Ю. П. Спортивна медицина та лікувальна фізкультура України. Київ: Друкарня Вольф, 2013. 286 с.
3. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Київ: Олімпійська література, 2005. 424 с.
4. Соколовський В. С., Романова Н. О., Юшковська О. П. Лікувальна фізична культура. Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. 234 с.
5. Сокрут В. М. Спортивна медицина. Донецьк: Каштан, 2013. 472 с.

REFERENCES

1. Abramov V. V., Klapchuk V. V., Nexaneyv`ch O. B. (2014). *Fizychna rehabilitatsiia, sportyvna medytsyna : pidruchnyk dlia stud. vyshchykh med. navch. zakladiv* [Physical rehabilitation, sports medicine: a textbook for students of higher medical schools]. Dnipropetrovs`k: Zhurfond [in Ukrainian].
2. Dextyar`ov Yu. P. (2013). *Sportyvna medytsyna ta likuvalna fizkultura Ukrainy* [Sports Medicine and Therapeutic Physical Culture of Ukraine]. Kyiv: «Drukarnya Vol`f» [in Ukrainian].
3. Muxin V. M. (2005). *Fizychna rehabilitatsiia [Physical rehabilitation]*. Kyiv: Olimpijs`ka literatura [in Ukrainian].
4. Sokolovs`ky`j V. S., Romanova N. O., Yushkovs`ka O. P. (2005). *Likuvalna fizychna kultura* [Therapeutic physical culture]. Odessa : Odes. derzh. med. un-t [in Ukrainian].
5. Sokrut V. M. (2013). *Sportyvna medytsyna* [Sports Medicine]. Donecz`k: Kashtan [in Ukrainian].

Одержано 22.10.2018.